

נושא העבודה:

אלימות כלפי נשים

תאריך: טבת התשע"ז, ינואר 2017.

העבודה מוגשת בחסות נוער שוחר משפט עברי.

בס"ד

הקדמה אישית

בחרתי לעשות את העבודה בנושא "אלימות כלפי נשים" בגלל האופי החוקי והמוסרי של הנושא.

בשנים האחרונות, תופעת האלימות גוברת, ויותר ויותר אנשים נופלים קורבן ובפרט נשים.

עקב נתון זה, רציתי לחקור ולבדוק את הנושא ביחס לחוק, הן במשפט הישראלי והן במשפט העברי.

בנוסף לכך, עקב פתיחותי לתקשורת ולטלויזיה היום, אני נוכח לראות אלימות
כלפי נשים בסדרות ובתוכניות טלויזיה שונות ולצערי גם בחדשות המעידות על
מקרים מהמציאות.
לכן, כולי תקווה שמתוך כתיבת העבודה איחשף לגישות השונות הנוגעות בנושא
לעומק.

בס"ד

תוכן עניינים:

הקדמה אישית..... עמוד 2
מבוא..... עמוד 4

המשפט הישראלי:

אונס..... עמודים 5-7
אלימות כלפי נשים..... עמודים 8-9

הטרדה מינית.....עמודים 10-11

המשפט העברי:

יחסי אישות בכפיה.....עמודים 12-13

עבירת האינוס.....עמודים 14-15

דיני מורד ומורדת.....עמודים 16-17

הטרדה מינית.....עמודים 18-19

סיכום:

השוואה בין המשפט הישראלי למשפט העברי.....עמוד 20

סיכום.....עמוד 21

רשימה בביליוגרפית.....עמוד 22-23

בס"ד

מבוא

אלימות כלפי נשים הינו נושא רחב אשר מרכיב בתוכו פן רגשי ומוסרי.

אלימות מתקיימת במספר אופנים: אופן מילולי, פיזי, מיני ועוד..

אנו עדים להתגברות תופעת האלימות כלפי הנשים בארצנו שעלתה באופן ניכר

במרוצת השנים.

לאור העובדות הללו נחקק חוק יסוד: "כבוד האדם וחירותו"¹ המדבר על אוטונומיית הגוף.

*כיצד מבקר המשפט הישראלי והמשפט העברי את עבירת האונס? (אלימות מינית)

*מהי החשיבות אותה מייחס המשפט העברי והישראלי בנוגע לחומרת ההטרדה המינית אם בכלל?

*מה הוא העונש אותו ישא אדם שביצע תקיפה?

*מה דינו של בעל הכופה על אשתו יחסי אישות?

*מה דינה של אישה המסרבת לקיים עם בעלה יחסי אישות ולהפך?

את נושאים אלו אסקור בעבודתי הן לפי גישת המשפט העברי הקדום והן לפי גישת המשפט הישראלי העכשווי.

בס"ד

אונס

האיסור לאלימות מינית כלפי נשים, נחשב עד רמה מסויימת לפעילות לא עבריינית. מסקנה זו עולה מן המאמר של צ' האופטמן על אונס.² היא מראה, שהמשפט הפלילי אינו רואה ב"שימוש בכוח, גרימת נזק פיזי או הפעלת צורות אחרות של לחץ"

¹חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, תשנ"ב 1992.
² צ' האופטמן, "אונס-יסוד ההסכמה ודיני הראיות"

גורמים שמספיקים כדי להפוך יחסי מין לאונס. על אף שיסודות אלה קיימים, התביעה צריכה להרים את נטל השכנוע, מעבר לספק סביר, שהאקט המיני נעשה ללא "הסכמה חופשית" של האישה.

הנחה זו אינה קיימת במשפט הישראלי והחברה ראתה, עם חקיקתו של ח"י כבוד האדם וחירותו³ בשנת 1992, את עבירות המין מסוג העבירות החמורות והשפלות ביותר הפוגעות בגוף האדם ובאוטונומיה על גופו.

בסעיף 345 לחוק העונשין⁴ נקבעה עבירות האיננס.

בסעיף 345 לחוק העונשין מוסבר עונשו של אדם הכופה על אישה יחסי מין בניגוד לרצונה, תוך כדי שהאונס משתמש באיום, בכח פיזי או בכל דרך אחרת אשר האישה אינה יכולה להתנגד לה.

על פי סעיף זה, פעולת האונס מופנית כלפי נשים בלבד.

בסעיף 347 לחוק העונשין מוסבר על תקיפה מינית כלפי גברים.

בסעיף זה תקיפה מינית כלפי גבר מוגדרת כביצוע מעשה סדום.

אונס בהגדרתו הוא החדרת איבר מאיברי גופו של האדם או החדרת החפץ כלשהו ע"י אדם לאיבר מינה של האישה ללא הסכמתה החופשית.

בפסק דין משה נ' ישראל,⁵ הורשע המערער המחוזי בתחילה בעבירה של איננס בעקבות כך שבעל את אשתו נגד רצונה ותוך שימוש בכח.

סנגורו טען שבעילת אישה יהודיה ע"י בעלה, אינה בעילה "שלא כדין" שכן ע"פ המשפט העברי, דין תורה מחייב את הבעל ב"שארה כסותה ועונתה לא תגרע".

בנוסף לחובה שחלה על הבעל, עומדת חובתה של האישה לקיים יחסי אישות עם בעלה.

³ לעיל הערה 1

⁴ חוק העונשין התשל"ז-1977

⁵ ע"פ 91/80 משה בן מאיר כהן נ' מדינת ישראל, לה(3)281. כיום שונה נוסח החוק: קיים איסור על בעילת אישה בעל כורחה, ואין צורך להוכיח, שהבעילה הייתה שלא כדין: סעיף 351 לחוק העונשין, התשל"ז-1977

טענתו של המערער נדחתה ע"י בית המשפט המחוזי וכן ע"י בית המשפט העליון, וזאת תוך התבססות על הוראותיו של המשפט העברי והן על עקרונות היסוד של כבוד האדם.

בית המשפט העליון חיפש ואף הגיע למסקנה כי מול חובתו של הבעל מדין תורה, אין בתלמוד ובמקרא שום הוראה המחייבת את האישה לקיים יחסי אישו עם בעלה בניגוד לרצונה.

ע"פ חכמי התלמוד- ישנו איסור להכריח אישה לקיים יחסי אישות עם בעלה אך ישנו מחיר והוא שהאישה תחשב למורדת ותאבד את זכויותיה במעגל הנישואין.

במקרה דנן, ביהמ"ש העליון דחה את ערעורו ופסק כי הבעל אשם בביצוע אונס באשתו.

לאחר פסק דין זה, התקבלה החלטה להשמיט את המילים "שלא כדין" מסעיף 345 לחוק העונשין. הבעל הואשם באונס ע"פ ההסבר כי לבעל אינה קיימת שום הגנה בשל קשר הנישואין, משום שאין אישה השבויה בידי בעלה.

מאמר נוסף אשר מוזכר בו נושא האונס הוא מאמרה של פרנסס רדאי⁶.

במאמר זה כותבת רדאי כי עד שלב מסויים צריכה האישה להוכיח מעבר לספק סביר שהאונס התבצע ללא כל הסכמה מצידה.

רדאי מציגה במאמרה את פרשת האונס המפורסמת שהתרחשה באוגוסט 1988 בקיבוץ שמרת בארץ, מי שביצעו את האונס היו חברת נערים בני כ-17 אשר הנאנסת בת 14 וחצי שהתגוררה בקיבוץ למשך מספר ימים.

עקב פרשה זו נערכו שני משפטים. המשפט הראשון נערך בביהמ"ש המחוזי אשר זיכה את הנערים בטענה כי הנערה לא סירבה לגמרי לקיום היחסים המיניים. לאחר לחץ הציבור הגישה המדינה ערעור וטענה כי כבוד האדם ושוויון האישה הם ערכי יסוד.

במהלכו של המשפט השני הוחלט ע"י ביהמ"ש כי אין צורך להוכיח את התנגדותה של האישה לאומש משום שמספיק שהאישה מסרבת לחלוטין ואומרת "לא!" ע"מ לבטא את אי הסכמתה. בנוסף נקבע כי כל מעשה אישות מחייב הסכמה בין שני הצדדים, והוסיפו כי הנטל על הגבר הוא לקבל את הסכמת האישה ליחסים.

⁶ פרנסס רדאי "על השוויון" מתוך הספר מעמד האישה-משפט ושיפוט של מנחם אלון.

פרשה זו הסעירה את הציבור כולו ובעקבות כך נעשו תיקונים בחוק העונשין ובדיני ראיות בענייני אונס.

בסופו של משפט זה, החליט ביהמ"ש להרשיע את הנערים.

בס"ד

אלימות כלפי נשים

כיום, במדינתנו ישנם לצערנו הרבה נשים מוכות ע"י בעליהם בביתם.

לשם כך, הוסיפו את סעיף 378 לחוק העונשין⁷ המדבר על נושא התקיפה, ואומר שאדם המכה אדם, דוחף אותו, נוגע או מפעיל עליו כוח בכל דרך אחרת-נקרא תוקף.

⁷ לעיל הערה 4. שם בסעיף 378.

וכן, סעיף זה גם מוסיף דוגמאות להפעלת כוח.
פס"ד פלוני⁸ עוסק בנושא זה, פלוני הודה בעבירה של תקיפה והורשע על כך ב-4 עבירות של איומים וב-2 עבירות של תקיפה כלפי חברתו.

ביהמ"ש גזר עליו 36 חודשי מאסר בפועל ועוד 6 חודשי מאסר מותנה.

פלוני ערער בטענה שחל שינוי דרסטי באורח מודעותו באשר לגמילה מאלכוהול ולהסתבכותו עם החוק.

לאחר דיון נוסף, ביהמ"ש החליט לתת למערער 20 חודשי מאסר בפועל ובנוסף ל-6 חודשי המאסר המותנה. כך שסה"כ ירצה 26 חודשי מאסר.

מאמר שעוסק בנושא זה הוא מאמרה של אריאלה מלצר⁹ בו היא מספרת על תופעת האלימות הכאובה במשפחה. היא כותבת שתופעת האלימות נמצאת בכל שכבות האוכלוסייה ללא הבדלי דת, גזע ומין, תופעה זו הורסת את המשפחה כולה.

הרבה נשים סובלות מאלימות מתמשכת מבני זוגן. אלימות זו לא באה רק במכות, אלא היא יכולה להיות גם אלימות מינית, נפשית, מילולית וכלכלית.

אלימות לפיה היא התנהגות שבה האדם משתמש בכוח (פיזי או רגשי) ע"מ לכפות את רצונו על זולתו בניגוד לרצונו.

היא שואלת, אם סבלן של אותם נשים הוא רב כל כך, מדוע הן נשארות בתוך האלימות?!

היא מסבירה שנשים מוכות חיות בפחד למות, לאבד את ילדיהן, הן גם חיות באופן תמידי תחת איומי בעליהן.

בנוסף לכך, הן חיות בקונפליקט בין תחושת האהבה והשנאה. מצד אחד הן כועסות ושונאות את בעליהן אך כל פעם שהמצב נרגע, הן שוכחות הכל והתקווה והאהבה עוזרות להן להתגבר על כך וזה מה שגורם להם להישאר עם בני זוגן.

נשים כאלה גם חיות באשליה שהכל יהיה טוב וזה נובע מחוסר הערך שלהן בעצמן מהרגשת חוסר אונים, חרדה, אשמה ועוד...

⁸ ע"פ (חיפה) 1016/04 פלוני נ' מדינת ישראל תק-מח 2004 (2), 2971 [להלן: פס"ד פלוני].
⁹ נשים מוכות-למה הן נשארות במעגל האלימות

בסוף מאמרה, כותבת אריאלה לנשים מוכות לא להרגיש אשמות.
היא מייעצת להן ללכת לאנשי מקצוע אשר עוסקים בנושא זה והם יכולים לעזור להן
לצאת מהאלימות. ישנם עמותות רבות כגון: נעמ"ת, ויצ"ו ועוד...

בס"ד

הטרדה מינית

בשנת 1988 נחקק בישראל החוק למניעת הטרדה מינית,¹⁰ חוק זה מגדיר את סוגי
ההתנהגות אשר מהווים הטרדה מינית, ובנוסף קובע כי התנהגות כזו היא בגדר של
עוולה אזרחית וכמובן עבירה פלילית.

חוק זה נקבע ע"מ להגן על כבודו של האדם, חירותו ופרטיותו.

¹⁰ החוק למניעת הטרדה מינית התשנ"ח-1988

ביהמ"ש המחוזי בירושלים הוסיף כי חוק זה בא לשנות דפוסי התנהגות שרווחו בחברה, וכן החוק מחנך את הציבור להתנהג בהתאם לנורמה ומטרתו למנוע התייחסות מינית. עפ"י החוק הישראלי, הטרדה מינית הינה פגיעה ספציפית בתפיסה המוסרית וגם פגיעה ממשית בקורבנות הראויים להגנה.

הטרדה מינית=מצב שבו אדם אחר גורם אי נעימות על רקע מיני לאדם אחר. בפס"ד אברהם¹¹, קבע ביה"ד לזכות את אברהם מהאישומים הקשורים לתקיפה מינית אך עם זאת, הרשיע אותו על התנהגות בלתי הולמת בשל אופיים של היחסים האינטימיים שקיים עם העובדת הכפופה לו.

לאחר קביעה זו ערערה המדינה וטענה, שאברהם הטריד מינית את העובדת ולכן צריך להרשיעו לפי סעיף 17(2) לחוק המשמעת.¹² ולאחר דיון נוסף של בית הדין נקבע שהוכח מעל לכל ספק סביר שהמשיב הטריד מינית את העובדת לפי סעיף 3(א') (2) לחוק למניעת הטרדה מינית¹³ ולפי סעיף 348 (ה) לחוק העונשין¹⁴ וכן סעיף 43.421 לתקשי"ר.

מכאן, שביה"ד קיבל את ערעור המדינה והרשיע את אברהם לפי סעיף 17(2) לחוק המשמעת.

אברהם פכטר במאמרו¹⁵ כותב שלאחרונה יש בארץ גל של הטרדות מניות ומעשים מגונים מצד מספר אמנים.

הוא מביא לדוגמא את הסיפור של עופר גלזר המצטייר כמטרידן ידוע, אשר השופטת במשפטו דחתה את הטענות לעונשו בחמישה חודשים.

פכטר כותב כי מהלך זה היה תמוה לכולם, ושהוא אינו מבין מה גרם לשופטת להחליט כך.

הוא כותב שהחוק למניעת הטרדה מינית¹⁶ קבע סטנדרטים ברורים להתנהגות ראויה כלפי נשים בכל התחומים והמגזרים.

¹¹ עש"מ 4790/04 מדינת ישראל נ' אברהם בן חיים תק' על 2005 (2), 907 [להלן: פס"ד אברהם]

¹² חוק שירות המדינה, התשכ"ג-1963

¹³ לעיל הערה 10.

¹⁴ לעיל הערה 4.

¹⁵ הטרדה מינית ועונשה, עו"ד אברהם פכטר

לדעתו של פכטר, אנשים מתבלבלים בין המושג הטרדה מינית לבין החיזורים והרומנטיקה, זה מסביר כי יש הבדל רב בין מחמאה בנוסח: "את יפה היום" לבין פנייה ישירה לישיבן לדוגמא, שכביכול אנשים חושבים שזו מחמאה.

ולכן מסכם במאמרו, שיש להמשיך לפעול ביד חזקה כלפי המטרידים המחפשים תירוצים להצדיק את מעשיהם.

כמו כן ערכו סקר בשנת 1986 בקרב עובדות בשירות המדינה בנושא הטרדה מינית. מסתבר כי רבים בישראל אינם מודעים לגבול המפריד בין התנהגות חברתית ראויה לבין הטרדה מינית.¹⁷

מכאן, שהמודעות בנושא זה אינה מספקת ויש צורך להבהיר מהי הטרדה מינית? ומהם הזכויות והחובות שיש לכלל בנוגע להטרדה מינית.

בס"ד

יחסי אישות בכפיה

בספר בראשית פרק ל"ד מסופר על מעשה שכם בדינה.

חז"ל לוקחים את המעשה הזה ואוסרים חד משמעית על אלימות פיזית, אלימות מילולית או אלימות מינית כלפי האישה.

הם אומרים שמעשים מגונים אלו שהבעל עושה מעניקים לו תחושת אדונות.

הראב"ד בספרו "בעלי נפש"¹⁸, מדגיש שתכליתן של כל מצוות התורה היא לעקור מהאדם את תחושת האדונות. (למשל כאשר הטיל ה' את המצוות התלויות בזמן כגון: שמיטה, שבת. או מצוות התלויות בארץ להמחיש לו שהארץ היא של ה').

¹⁶ לעיל הערה 10.

¹⁷ "הטרדה מינית בעבודה כלפי נשים בשירות המדינה" מעמד האישה 1987 (16) ע"מ 5

ולכן בנושא יחסי אישות בין איש לאשתו אומרים חז"ל שהאישה היא איננה קניינו של הבעל, אלא היא שותפה מלאה לו, והוא חייב בכבודה.

מתוך קביעה זו למדים, שאסור לבעל לכפות על אשתו יחסי אישות בניגוד לרצונה.

חז"ל נתנו שם לכפייה, היא נקראת "אונס", לאור העובדה שהאישה היא לא קניינו של בעלה, אין לבעל היתר לאנוס או לכפות יחסי אישות על אשתו.

בשולחן ערוך ישנה הלכה בנושא זה המלמדת שאסור לבעל לבעול את אשתו בלי רצונה ואם היא אינה רוצה צריך לפייסה עד שתרצה.¹⁹

בספרו של הרמב"ם "משנה תורה"²⁰ פסק כי אסור לבעל לבעול את אשתו תוך כדי שהוא שיכור או מתוך מריבה או שנאה. ובנוסף הוא הוסיף²¹ כי אסור לבעל לאנוס את אשתו או להכריח אותה לקיים עימו יחסי מין.

רב נוסף שפסק בנושא זה הוא הרב יעקב קבינסקי ב"איגרת חתנים".

הוא הוסיף כי לא רק שישנו איסור לבעל לאנוס את אשתו אלא הוא צריך לרצותה בגילויי אהבה לפני קיום היחסים כדי לגרום לה לרצות ולהתאוות לקיום יחסי המין.

מאמר נוסף שממנו אנו למדים על נושא "יחסי אישות בכפייה" הוא מאמרו של אברהם וינרוט.²²

במאמר זה נאמר כי כי לבעל אין שום היתר להזיק לאשתו או לכפות עליה לקיים איתו יחסי מין.

וינרוט טוען כי יחסי אישות תקינים וסדירים הם מרכיב מרכזי וחשוב במערכת הנישואים. כפי שנאמר בתורה: "שארה כסותה ועוונתה לא תגרע"²³ כלומר לפי חז"ל, הבעל חייב לספק לאשתו: מזון, ביגוד ויחסי אישות סדירים.

לבעל אין שום זכות לעשות בגופה של האישה דבר שלא ברצונה.

לסיכום מאמרו: הבסיס של קיום יחסי אישות הוא כבוד הדדי ושוויון.

¹⁸ראב"ד, בעלי הנפש (הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים)

¹⁹ שולחן ערוך, אבן העזר, סימן כה, הלכה י"ב.

²⁰ הלכות איסורי ביאה, פרק כ"א, הלכה י"ב.

²¹ הלכות אישות, פרק ט"ו, הלכה י"ז.

²² אלימות האישה כלפי אשתו ותצאותיה המשפטיות.

²³ בספר שמות פרק כ"א פסוק י'.

האישה היא אינה קניינו של הבעל ומכאן, שאין שום היתר לשום אלימות בין הבעל לאשתו בין אם פיזית ובין אם מילולית. ולכן, הבעל לא יכול לכפות על האישה לקיים עימו יחסי אישות.
ובנוסף לכך, כל דבר בחיי הנישואים צריך להיעשות ברצון מלא ובהסכמה הדדית.

בס"ד

אונס

בתורה ישנם כמה מקרי אונס ידועים: -מעשה שכם בדינה (בראשית ל"ד)
-מעשה פילגש בגבעה (ספר שופטים)
-מעשה אמנון ותמר (שמואל ב', י"ג)

התורה רואה את מעשה האונס כמעשה חמור מאוד עד כדי כך שמדמה את האונס לרצח. שנאמר: "כי כאשר יקום איש על רעהו, ורצחו נפש-כן, הדבר הזה" (דברים כ"ב, כ"ו).

התורה רואה את האונס כאחת משלושת העבירות החמורות שדורשות עונש מיתה וכרת, שהן: רצח, שפיכת דמים וגילוי עריות.

בנושא זה אומר השולחן ערוך²⁴ כי על האדם מוטלת החובה להתרחק מנשים ואסור לו לקרוץ בידי או ברגליו וכן להיזהר להביט ביופייה כדי שלא יגיע לדבר עבירה. הרמב"ם²⁵ מוסיף שאדם צריך להתגבר על יצרו ולא להתפתות לו. "אונס" הוא היפוכו של הרצון²⁶ והכלל הוא "אונס רחמנא פטריה"²⁷ האומר שאלוקים פוטר את הנאנס מעונש ולעומת זאת מעניש את האונס. המאמר נאשר בו מובאים פסיקות הפרשנים לגבי סיבת ענישתם של אשי שכם שחטאו באונס הוא מאמרו של אלן מ' דרשוביץ²⁸ :

הרמב"ם טוען שאנשי שכם שמתו היו אשמים באונס ולכן היו ראויים למוות. הרמב"ם²⁹ מזכיר בהקשר זה את שבעת מצוות בני נח החלים על הגויים. אך קיימות מספר סתירות:

1. אונס לא נכלל בתוך שבע מצוות נח ולכן טוען הרמב"ם כי אנשי שכם שחטאו עברו על "גזל" וכביכול הוא משווה את דינה לרכוש.
 2. מי שעובר על אחת ממצוות בני נח אינו חייב במיתה.
 3. גם ביהדות לא מקבלים גזר דין מוות על אונס.
 4. גם היו ראויים למוות היו צריכים להחליט זאת בביהמ"ש באופן מסודר.
- הרמב"ן חולק על גישתו של הרמב"ם וטוען שאנשי שכם היו צריכים למות משום שהיו "רשעים". המשפט העברי מדגיש את היסוד של אי הסכמת הנערה לביצוע יחסי אישות. בספר דברים פרק כ"ב פסוקים כ"ה-כ"ז כתוב:
- "ואם בשדה ימצא האיש את הנערה המאורשה והחזיק בה האיש ושכב עימה... אין לנערה חטא מוות כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה" ההסבר לכך: "כי בשדה מצאה צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה" בפס' אלה מתרחש מקרה ברור של אונס. מבצע האונס נענש בעונש מוות. השופט מנחם אלון³⁰ מדגיש כי במדרש חקרו אחר ההיגיון והנימוק של פטור הנערה מאחריות. והנימוק הוא שהנערה התנגדה ובקשה עזרה אך לא היה לה מענה ולפיכך קובע השופט אלון כי "העובדה שהדבר קרה בשדה אינה עובדה קובעת והכרחית לפטור הנערה אלא דוגמא בלבד... " יוצא אפוא, שלא המקום הגיאוגרפי קובע אלא התנגדותה או אי התנגדותה של הנערה היא הקובעת אם היא תהיה פטורה מעונה או מחויבת.

²⁴ שולחן ערוך, אה"ע, כ"א, א.

²⁵ רמב"ם, איסורי ביאה, כ"ב ב' כ'.

²⁶ מגילה, ט"ו, ע"ב.

²⁷ עבודה זרה, נ"ד, ע"א.

²⁸ אלן מ' דרשוביץ, על האונס ועל העונש-מעשה שכם.

²⁹ רמב"ם הלכות מלאכים, פרק ט', הלכה י"ד.

³⁰ ספר המשפט העברי תולדותיו, מקורותיו, עקרונותיו, כרך א', מהדורה שנייה, עמוד 287.

על פי ספר דברים איש אשר מצא נערה בתולה שאינה מאורסת וקיים איתה יחסי אישות, מחויב לשלם לאבי הנערה פיצויים, להתחתן עימה ולא להתגרש ממנה לעולם.

בס"ד

דיני מורד ומורדת

אישה המסרבת לקיים יחסי אישות עם בעלה נקראת "מורדת".

המושג "מורדת" מתייחס גם לאישה המסרבת לעשות את מלאכות הבית שחייבת בהן. וכן, בעל המסרב לקיים יחסי אישות עם אשתו נקרא "מורד".

דיני מורד:

אחד החיובים העיקריים של הבעל כלפי אשתו הוא חיוב עונה (=יחסי אישות) ככתוב: "...ועונתה לא תגרע". חובה זו היא מן התורה ולכן, אינו יכול לחמוק ממנה אלא אם זה נובע מסיבות שאינן תלויות בו כגון: מחלה, כי אז אינו נחשב מורד.

אישה שבעלה מורד זכאית לגט. כמו-כן, זכאית להגדיל את הכסף שמקבלת בכתובתה בשבעה דינרים מדי שבוע עד קבלת הכתובה.

דיני מורדת:

אין כל אזכור בתורה או בתלמוד באשר לחיוב האישה לקיים יחסי אישות.

אישה נקראת מורדת בשני מקרים:

1. כאשר טוענת שאינה מקיימת יחסים עם בעלה משום "בעינא ליה ומצערנא ליה".

כלומר "מסרבת" לקיים יחסים עם בעלה ע"מ לצער אותו עד שיגרשה.

2. כאשר טוענת שאינה מקיימת יחסים עם בעלה משום "מאוס עלי" כלומר: שאינה מקיימת יחסים עם בעלה משום שנמאס לה ממנו.

בנוגע לטענה הראשונה:

-בתקופת המשנה תקנו לגבי מורדת שעד מתן כתובתה מפחיתים לה 7 דינרים מידי שבוע. עד שלא ישאר כלום ואז בעלה יגרש אותה מבלי לתת לה כלום.

-בתקופה מאוחרת יותר החליטו לתרות בה שתתחרט ואם לא, תפסיד את כתובתה ואם לא חזרה בה עדיין הכריזו עליה כמורדת במשך ארבע שבתות בביהכ"ס ע"מ לביישה ברים. ורק אז אם בכל זאת לא חזרה בה, הבעל רשאי לתת לה גט.

-בתקופת האמוראים תיקנו שיש להשהות את הגט למשך 12 חודשים לאחר ארבע הכרזות ע"מ למנוע ממנה להינשא לאדם אחר ואולי שתשוב לבעלה.

בנוגע לטענה השנייה:

בהתחלה תיקנו שאין צורך לכפות עליה שתשוב כיוון שממש רע לה עם בעלה שמוכנה לוותר על כתובתה, ולכן טענתה נחשבת מוצדקת. במקרה זה לא מצאו לנכון לביישה או להכריז עליה כמורדת ואין כל צורך לעכב את הגט.

במאמרו של אברהם גרוסמן³¹, האישה במשנתו של ר' שמחה שפירא, "מים כדליו", הוא מציין את השינוי הניכר בדין ה"מורדת" בשנת 651.

גאוני בבל תיקנו שאישה שרוצה גט מבעלה תקבל אותו באופן מיידי, כולל דמי כתובתה, ואף כופים על הבעל לגרשה. הסיבה לכך היא החשש מהתאסלמותן של נשים יהודיות שבעליהן סירבו לתת להן גט.

תקנת ה"מורדת" שיפרה את מעמד האישה היהודייה באופן ניכר.

בתקופת המשנה והתלמוד יכול היה הבעל לאיים על אשתו, שאם לא תציית לו- יגרשנה.

התקנה נתנה כח דומם לנשים והן יכלו ביוזמתן לפרק את התא המשפחתי.

"תקנת המורדת" החזיקה מעמד 500 שנה. במאה ה-12 החלו גדולי חכמי ישראל להתנגד לה, ובהם "רמב"ם, רבינו תם, ראב"ן (ר' אליעזר בן נתן) וראב"ד משום החשש הכבד מריבוי גירושין בחברה היהודית. ולעומתם, היו חכמים אחרים שהמשיכו להחזיק בתקנת הגאונים במאה ה-12 ובמאה ה-13. לדעתם, יש להמשיך ולכפות על

³¹ פרופ' אברהם גרוסמן, החוג לתולדות עם ישראל, האוניברסיטה עברית ירושלים; אקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. מקור הערך: אברהם גרוסמן, מים מדליו תשס"ב; אוצר דינים ומנהגים, א"י אייזנשטיין.

הבעל לתת גט לאשתו אם חפצה בכך, וביניהם היו גם ר' שמחה משפירא ור' מאיר כהן.

בס"ד.

הטרדה מינית

הטרדה מינית נעשית בדר"כ בין בעל מרות כלפי מי שנתון למרותו. בפרשת וישב בספר בראשית מסופר על הטרדת אשת פוטיפר את יוסף. הכתוב מספר שאשת פוטיפר ביקשה מממנו לשכב עימה והוא סירב, שנאמר: "ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עימי" והוא ברח ממנה. לאחר מעשה זה לא הסתפקה בניסיון לפתות אותו אלא אף אח"כ הלכה ואמרה לכולם שהוא זה שניסה לפתות אותה, וכן, גרמה לפיטוריו וכמעט גם שלם בחייו.

במאמרו שח אביעד הכהן³², מובא לפני הריב"ש, רבי יצחק בר ששת³³ מקרה של הטרדה מינית של ר' יצחק נגד אלג'והר, אשר היו בו עובדות רק מפי האישה ולא היה אפילו עד אחד, באותו מקרה, עמד מצד אחד חשד ממשי לקיומה של העבירה ומצד שני לא היו ראיות קבילות נגד ר' יצחק. ולכן, קבע הריב"ש שיש לאזן בין הרצון להימנע מהרשעת אדם ע"פ עובדות נסיבתיות בלבד לבין הצורך למנוע עבירות מסוג הטרדה מינית.

ובכך אמר שראוי לצוות על ר' יצחק כהן נידוי לדבר עם האישה לטוב או לרע ושלא יגורו באותה שכונה כדי למנוע מקרה נוסף.

³² אביעד הכהן, על עבירות מין ואיסור הטרדה מינית.

³³ שו"ת הריב"ש, סימן רסה.

הרמב"ם,³⁴ פסק בנושא ההטרדה המינית, שמותר לבין דין להקות אדם שיש עליו שמועה שעבר עבירה מהסוג הזה, ושיהיו עדים, ובלבד שיודעים מראש הם לא אויבים שלו ובאים סתם להפיץ עליו שמועה רעה, שיגידו שעבר את העבירה.

ממאמרה של אורית קמיר עולה כי הערך שעליו יש להשתית את החקיקה בנושא הטרדה מינית היא בראש ובראשונה "כבוד האדם וחירותו" ולאחר מכן ערך השוויון. תפיסה זו נובעת מכך שבמשפט העברי יש מצווה לא להלבין פני אדם מישראל³⁵ שממנה אנו למדים על חשיבות כבוד האדם בכלל ובפרט על כבודה של האישה. בנוסף לכך, מובא סיפור בתלמוד הבבלי³⁶ המדגים את חומרת האיסור ומלמד אותנו כי אין להתחשב בגבר עד כדי סיכון חייו מפני כבוד האישה.

³⁴ משנה תורה, הלכות סנהדרין, פרק כ"ד, הלכה ה.

³⁵ ספר החינוך, מצווה ר"מ.

³⁶ תלמוד בבלי, סנהדרין, ע"ה, ע"א.

השוואה בין המשפט העברי למשפט הישראלי

לאחר שהקפתי את נושא האלימות כלפי נשים על כל רבדיו הן על פי גישת המשפט הישראלי והן על פי גישת המשפט העברי, אערוך השוואה בין שתי הגישות הללו:

אונס-במשפט הישראלי, האונס היה נחשב עד רמה מסוימת פעילות לא עבריינית, ואישה הייתה צריכה להוכיח מעבר לספק סביר כי היא מתנגדת לאונס. אך עם חקיקת חוק יסוד "כבוד האדם וחירותו" עבירת האונס נהייתה עבירה מסוג העבירות החמורות ביותר משום שראו בה פגיעה בגוף האדם ובאוטונומית האדם על גופו.

בדומה למשפט הישראלי, במשפט העברי כותב השופט אלון שהתנגדות האישה היא שקובעת אם תהיה פטורה מעונש או חייבת ולא המקום בו נאנסה.

כמו-כן, במשפט העברי התורה רואה את מעשה האונס כדבר מאוד חמור עד כדי כך שמדמה אותו לרצח.

הטרדה מינית-המשפט הישראלי רואה את ההטרדה המינית כעבירה פלילית ועוולה אזרחית אשר גרם לה להוציא חוק שלם המדבר רק בנושא ההטרדה, (להלן: החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח 1998) אשר מטרתו היא להגן על כבודו, חירותו ופרטיותו של האדם וכן לקדם את השוויון בין המינים.

לעומת זאת, במשפט העברי לא מצויים הרבה התייחסויות לנושא ההטרדה המינית.

ובמקור ידוע מדובר על אישה שהטרידה גבר ולא להפך כפי שאנו רגילים.
יחד עם זאת, שני המשפטים מסכימים על כך שהטרדה מינית נעשית בדר"כ בין בעל מרות כלפי מי שנתון למרותו.

בתורה ישנם עונשים כבדים כגון: מכות לאדם שהטריד מינית אדם אחר אך לעומת זאת במשפט הישראלי מדובר במתן עונשים של מאסר ופיצויים.

בס"ד

סיכום

בעבודתי הקפתי את נושא האלימות כלפי נשים הן במשפט העברי עוד מימי המקרא, והן במשפט הישראלי אשר גובר במרוצת הדורות.

שני המשפטים תופסים את תופעת האלימות כלפי הנשים בצורה חמורה מאוד, ומוצאים לנכון לטפל בה על ידי סנקציות ועונשים למינהם.

במשפט הישראלי, ישנם חוקים ועונשים המוגנים בחוק ובמשפט העברי, ישנם רבנים הפוסקים בכל נושא את העונש שיקבל לעובר העבירה.

ראינו גם שאדם הכופה יחסי אישות עם בעלה נקראת מורדת, משום שמורדת בהבטחות שנתנה לבעלה בהסכם הנישואין.

אך עם זאת, אנו יכולים לראות לפי הנ"ל שכל אדם אשר חטא באלימות כלשהיא, גרם נזק כלשהוא, בין אם נפשי או פיזי, קיבל עונשים כבדים וזכה לסנקציות שליליות מהחברה.

על מנת למנוע מצב של אלימות בין שני אנשים, כל אדם חייב לשים בפניו את חוק היסוד: "כבוד האדם וחירותו" בכל אשר יעשה ולנהוג לפיו וכן, כל דבר הנעשה בין שני אנשים צריך להיעשות ברצון מלא ובהסכמה הדדית של שני המינים.

בס"ד.

רשימה בביליוגרפית

המשפט הישראלי

חקיקה

חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, תשנ"ב-1992.

חוק העונשין התשל"ז-1977.

חוק למניעה והטרדה מינית, התשנ"ח-1998.

חוק שירות המדינה, התשכ"ג-1963.

פסיקה

ע"פ 91/80 משה בן מאיר נ' מדינת ישראל, לה(3)281.

עש"מ 4790/04 מדינת ישראל נ' אברהם בן חיים תק-על 2005(2) 907.

ע"פ (חיפה) 1016/04 פלוני נ' מדינת ישראל תק-מח 2004(2), 2971.

מאמרים

צ' האופטמן, "אונס- יסוד ההסכמה ודיני הראיות"

פרנסס רדאי "על השוויון" מתוך הספר מעמד האישה-משפט ושיפוט של מנחם אלון.

עו"ד אברהם פכטר, הטרדה מינית ועונשה.

אריאלה מלצר, נשים מוכות-למה הן נשארות במעגל האלימות.

המשפט העברי

פסיקה

מגילה, ט"ו, ע"ב.

משנה תורה, הלכות סנהדרין, פרק כ"ד, הלכה ה'.

ספר החינוך, מצווה ר"מ.

ראב"ד, בעלי הנפש (הוצאת מוסד הרב קוק ירושלים) עמ' 15.

רמב"ם, הלכות איסורי ביאה, פרק כ"א, הלכה י"ב.

רמב"ם, הלכות מלכים, פרק ט', הלכה י"ד.

שולחן ערוך, אבן העזר, סימן כה, סעיף ב'.

תלמוד בבלי, סנהדרין, ע"ה, ע"א.

ספרות השו"ת

שו"ת הריב"ש, סימן רסה.

מאמרים

מנחם אלון, ספר המשפט העברי ותולדותיו, מקורותיו, עקרונותיו, כרך א', מהדורה שנייה, עמוד 287.

פרופ' אברהם גרוסמן, "מים כדליו" תשס"ב; אוצר דינים ומנהגים, א"י אייזנשטיין.

אלאן מ' דרשוביץ, על האונס ועל העונש-מעשה שכם.

אביעד הכהן, על עבירות מין ואיסור הטרדה מינית.

אברהם וינרוט, אלימות האיש כלפי אשתו ותוצאותיה המשפטיות.

מקורות תנכיים

בראשית פרק ל"ד, פסוקים א'-ב'.

דברים פרק כ"ב, פסוקים כ"ב-כ"ט.

שופטים פרק י"ט פסוק כ"ב.

שמואל ב', פרק י"ג, פסוקים י"א-י"ד.